

SĂRĂCIA - PROBLEMĂ A ROMÂNIEI CONTEMPORANE

Impresii de la un seminar despre „dezvoltare durabilă și politici antisărăcie“

MĂLINA FRUNZĂ
BOGDAN VOICU

Scopul declarat al statului modern îl reprezintă asigurarea bunăstării sociale. Indiferent de modul în care este imaginată o societate a bunăstării, aceasta se caracterizează prin diminuarea considerabilă a sărăciei ca fenomen social. Elaborarea unor politici eficiente antisărăcie și a unor politici de dezvoltare durabilă impune clarificarea teoretică a conceptului în scopul determinării precise a stării de bunăstare materială a populației.

În prezent, în România, institutele de cercetări lucrează cu definiții și metode diferite de măsurare a sărăciei. Această situație, fără a individualiza țara noastră, este generatoare atât de dispute la nivel științific, cât și de confuzie la nivelul elaborării politicilor de combatere a fenomenului.

În scopul declarat de a aduce o anumită clarificare teoretică în domeniu și de a facilita dialogul între cercetătorii și institutele ce investighează sărăcia, în perioada 5-6 iunie 1997 a avut loc seminarul cu tema *Dezvoltarea durabilă și politici antisărăcie* organizat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) și de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Seminarul a fost structurat pe trei secțiuni: *Metodologia măsurării sărăciei*, *Politici de combatere a sărăciei* și *Pentru un program național de prevenire și combatere a sărăciei*. Au fost prezenți cercetători din cadrul Comisiei Naționale pentru Statistică (CNS) alături de cercetători din ICCV, de reprezentanți ai unor organisme internaționale, precum PNUD, și ai organismelor decizionale la nivel ministerial și prezidențial.

Lucrările primei secțiuni, referitoare la metodologia măsurării sărăciei, au fost moderate de domniile Bogdan Vasile – Director General CNS – și prof. dr. Cătălin Zamfir – Director ICCV. În cadrul acestei secțiuni au fost prezentate și dezbătute probleme referitoare la metodele de măsurare a sărăciei.

Cercetători din cadrul ICCV și de la Universitatea București au prezentat metodele utilizate în cercetările realizate în cadrul Institutului referitoare la măsurarea sărăciei, precum și rezultate ale acestor cercetări.

Au fost trecute în revistă diferitele modalități de definire ale sărăciei utilizate în literatura de specialitate, fiind detaliate metodele sintetice și analitice de măsurare a sărăciei. De asemenea, în cadrul metodei analitice, o atenție deosebită a fost acordată metodelor normative și structurale, exemplificate prin rezultate ale cercetărilor realizate în cadrul ICCV. Discuțiile care au urmat au subliniat multitudinea posibilităților de abordare a domeniului, dar și complementaritatea metodelor de dimensionare a sărăciei.

Cercetătorii din cadrul CNS au prezentat modul de realizare și rezultatele obținute pe baza *Anchetei integrate în gospodării*, care au fost confruntate cu rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul ICCV. De asemenea, a fost prezentată și metoda de măsurare a sărăciei utilizată de Banca Mondială. Dezbaterile referitoare la aceste metode au condus la concluzia că nici una din aceste metode nu poate fi folosită fără rezerve și că se poate realiza o cunoaștere mai obiectivă a fenomenului sărăciei doar în condițiile combinării lor. A apărut astfel ideea unei colaborări între Institutul de Cercetare a Calității Vieții și Comisia Națională de Statistică în vederea elaborării unor instrumente de măsurare a sărăciei în România. Ideea s-a concretizat în crearea unei echipe mixte, compuse din cercetători ai ICCV și CNS în vederea realizării acestui program.

Secțiunea a-IIa, *Politici de combatere a sărăciei*, a fost moderată de Norica Nicolai – Secretar de stat la Ministerul Muncii și Protecției Sociale, prof. dr. Elena Zamfir – Universitatea București – și prof. dr. Dumitru Sandu – Universitatea București. Discuțiile s-au axat pe strategiile care ar putea fi urmate pentru combaterea sărăciei. S-a relevat existența mai multor tipuri de sărăcie (*sărăcie de consum, sărăcie la nivelul gospodăriei, sărăcie de capital uman*) implicând politici de combatere distincte.

Unul dintre punctele de interes în jurul cărora s-a focalizat discuția a fost sesizarea dihotomiei dintre sărăcia existentă la nivel comunitar și cea prezentă la nivel regional. În cadrul dezbaterilor s-a conturat existența acestor două tipuri distincte de sărăcie, cei prezenți ajungând la un consens asupra acestui punct. Sărăcia comunitară este predominant determinată de infrastructura locală, izolarea localității, fond locativ de calitate proastă și mortalitate infantilă crescută. Pentru combaterea fenomenului se impun următoarele: inventarierea problemelor sociale și stabilirea de priorități. De asemenea, acest fapt se poate realiza prin stimularea inițiativei comunitare prin intermediul organizațiilor neguvernamentale, care să se constituie în agent de mobilizare a resurselor necesare dezvoltării la nivel comunitar.

Cauza esențială a pungilor de sărăcie existente la nivel regional (precum cele care cuprind județele din sudul țării și din Moldova) o constituie structura demografică a populației respective care este defavorabilă dezvoltării, mai ales în mediul rural (populație îmbătrânită, cu nivel de școlarizare scăzut, predominant feminină). Pentru combaterea acestui tip de sărăcie a fost propusă elaborarea unor politici sociale la nivel regional care să aibă la bază ideea de parteneriat între întreprinderile private și unitățile de stat și care să stimuleze dezvoltarea regională.

Discuțiile au relevat două opțiuni distincte asupra strategiilor de combatere a sărăciei: pe de o parte a fost susținut punctul de vedere conform căruia combaterea sărăciei regionale conduce și la dispariția celei comunitare, pe de altă parte s-a relevat ca prioritate combaterea sărăciei comunitare, efectul implicit fiind reducerea simultană a disparităților regionale.

Cea de-a treia secțiune intitulată *Pentru un program național de prevenire și combatere a sărăciei*, moderată de domnul Radu Păun-Jura – Secretar de stat în Ministerul Muncii și Protecției Sociale – și de prof. dr. Cătălin Zamfir a valorificat rezultatele dezbaterilor care au avut loc în cadrul primelor două secțiuni. Discuțiile s-au axat pe dezvoltarea proiectului comun de realizare a unei echipe mixte de specialiști ai CNS și ICCV, în vederea elaborării unui program pentru măsurarea sărăciei. S-a propus și elaborarea unui program al celor două instituții pentru evaluarea politicilor sociale de combatere a sărăciei.

Dezbaterile au condus către câteva concluzii pe care le enunțăm în finalul acestei prezentări: ca rezultat al unor premise social-economice destul de proaste, tranziția în România se caracterizează printr-o explozie extraordinară a sărăciei, în comparație cu situația din anii comunismului. Situația este percepută de către populație ca fiind deosebit de gravă dat fiind relativa egalitate de venituri din ultimii 50 de ani, folosită ca termen de comparație. Nu există însă la nivelul experților un consens asupra dimensiunilor sărăciei. Astfel, proporția sărăciei severe se plasează între o estimare a Băncii Mondiale de 22% (estimare considerată de către cercetătorii ICCV drept conservatoare) și estimarea realizată de Institutul de Cercetare a Calității Vieții de 38%. Dacă luăm în considerare și sărăcia relativă, ea cuprinde peste două treimi din populație. Problema cea mai îngrijorătoare pare a fi însă constituirea rapidă a unor "pungi de sărăcie", având uneori coloratură etnică și fiind caracterizate de rate înalte ale delincvenței și anomiei.